

Агата Кристи

СИВИЯТ
КОН

АГАТА КРИСТИ

СИВИЯТ КОН

The Pale Horse © 1961 Agatha Christie Limited. All Rights Reserved.

AGATHA CHRISTIE© and Agatha Christie Signature are registered trade marks of Agatha Christie Limited in the UK and/or elsewhere. All rights reserved.

Сивият кон © 1992, Agatha Christie Limited. All Rights Reserved.

© Жени Божилова – превод от английски език

© Димитър Стоянов – Димò – художествено оформление на корицата

© Издателство ЕРА, София, 2017

ISBN: 978-954-389-427-7

УВОД ОТ МАРК ИСТЪРБРУК

Според мен два са начините да се подходи към странната история със „Сивия кон“. Каквото и да си разправа Белия крал от „Алиса в Огледалния свят“, постигането на простота е сложно нещо. Искам да кажа, че не можеш да „започнеш от началото, да стигнеш до края и там да спреш“. Защото – откъде започва началото?

За историка това е първото затруднение. В кой момент от историята започва даден неин отрязък?

В настоящия случай може да се започне от оня миг, в който отец Горман излиза от дома си и тръгва да посети една умираща. Но би могло да се подхване и преди това, с описание на случилото се една вечер в лондонския артистичен квартал Челси.

И тъй като аз самият пиша по-голямата част от настоящия разказ, решавам да започна от там.

ПЪРВА ГЛАВА

I

Разказва Марк Истърбрук

Машината за еспreso зад гърба ми изсъска като разгневена змия. В звука се криеше нещо зловещо, почти сатанинско. Всъщност, помислих, повечето от съвременните звуци са такива. Заплашителният гневен вой на реактивния самолет, прорязващ небесата; бавният страховит тътен на подземната железница, задаваща се от тунела; тежките товарни камиони, които разтърсват основите на домовете... Та дори ежедневните ползотворни домакински шумове те карат да настръхваш. Съдомиялните, хладилниците, тенджерите под налягане, виещите прахосмукачки – всички те предупреждават: „Внимавай! Аз съм дух, впрегнат да ти служи, но изпуснеш ли ме...“

Опасен свят – да, да, опасен свят!

Разбърках димящата чаша, положена пред мен. Ухаеше приятно.

– Ще вземете ли още нещо? Един пресен сандвич с банан и бекон?

Какво съчетание! Бананите за мен са храна от детството, обичам ги и *flambe*, със захар и ром. А бекона свързвам неразделно с яйцата. Но щом съм в Челси, да е като в Челси. Поисках пресен сандвич с банан и бекон.

Макар да живеех в Челси – всъщност от три месеца наемах там мебелиран апартамент, – изобщо не познавах този изискан квартал. Пиших книга за някои аспекти на ислямската моголска архитектура в Индия, но за тази цел бих могъл да живея във всяка друга част на Лондон – и в Хампстед, и в Блумсбъри, и в Стрийтъм и, разбира се, тук, в Челси, – беше ми все едно. Интересувах се единствено машинката и книгите ми, всичко останало ми беше безразлично – обитавах свой собствен свят.

Но онази вечер ме бе налегнало внезапното отвращение, познато на всеки писател.

Моголската архитектура, моголските императори, моголският начин на живот, с всичките им интересни проблеми изведнъж ми се бяха сторили безсмислени. Нима наистина имат някакво значение? Защо съм се захванал с тях?

Прелистих ръкописа, препрочетох написаното. Видя ми се ужасно – безличен текст, безинтересен. Който е казал, че историята е лъжа (май беше Хенри Форд), е бил напълно прав.

Отблъснах ръкописа с погнуса, станах и си погледнах часовника. Наближаваше единайсет вечерта. Всъщност вечерял ли бях?... Май не. Че съм обядвал, помнех – в „Атенеум“. Сякаш е било вчера.

Надникнах в хладилника. Изсъхнало парче варен език. Не ме привлече. И така се озовах на „Кингс Роуд“ и влязох в един еспreso бар, на чиято витрина с червена неонова светлина беше изписано „Луиджи“, а сега се вирах в сандвича с банан и бекон и размишлявах над зловещите внушения на съвременните шумове и екологичните последици от тях.

Всички тези звуци навеждаха спомени от детството, възпоменания за пантомимния театър. Злодейт Дейви Джоунс изскача от своя моряшки сандък сред облаци от дим! Пропадала и прозорци, от които нахлуват пъклени сили на злото и предизвикват добрата фея Диамантина (така май се назоваваше), която от своя страна размахва някаква хилава магическа пръчка и бръщолеви за вечните достойнства на Доброто, подир това следва неизбежната „съответна“ песен, която изобщо не съответства на представляваната пантомима. Внезапно осъзнах, че злото винаги е по-внушително от доброто. У него има размах! То стряска, предизвиква! То е промяната, която атакува утвърдения порядък. Ала накрая порядъкът все пак надвива. Порядъкът може да изтърпи дори безличието на Добрата фея; безизразния ѝ глас, римуваният куплет и несъответстващото музикално изявление, че: „Пътеката се вие по хълма надолу, към милия градец от стародавно време.“ Наглед безпомощни оръжия, а неизбежно побеждават. Пантомимата завършва с познатия ни край. Стълбище и – надолу по него – изпълнителите по реда на старшинството, Добрата фея – обзета от християнско смирение, нежелаета да бъде първа (или, в настоящия случай, последна), пристъпва някъде по средата, редом с последния си противник, който сега вече не е зловецът Цар на Демоните, изригващ огън и сяр, а простодушен мъж в червено трико.

Еспресото отново ми изсъска в ухото. Помахих за второ кафе и се озърнах. Една от сестрите ми все ми натяква, че не съм бил наблюдателен, че не съм забелязвал какво става край мен. „Живееш си в свой собствен свят“, кори ме тя. И с чувство на осъзната добродетел аз се огледах. Всеки ден неизменно във вестниците имаше по нещо за кафенетата на Челси и техните посетители; сега му беше времето да си направя собствена преценка за съвременния живот.

Вътре беше сумрачно, така че не виждах ясно. Клиентите бяха предимно млади. Досетих се, че са от така наречените „битници“. Момичетата, като всички днешни момичета, изглеждаха направо мръсни. Освен това – навлечени. Това го забелязах преди седмици, когато бях излязъл да вечерям с приятели. Тогава момичето до мен беше около двајсетте. В ресторанта беше горещо, но тя носеше жълт вълнен пуловер, черна пола и черни вълнени чорапи и от челото ѝ струеше пот. Миришеше на пропита от пот вълна и лъхаше на коса. Според моите приятели била много привлекателна. Не и за мен! Единственото ми желание бе да я хвърля в гореща вана, да ѝ връча калъп сапун и да я накарам да се изкъпе. Кое то само показва колко съм старомоден. Може би прекалено дълго бях живял в чужбина. С радост си спомних за индийките с прекрасните им опънати черни коси, яркоцветните им сарита с елегантни гънки и ритмичната им, гъвкава походка...

От приятния унес ме изтръгна някакъв шум. Две млади жени на съседната маса бяха започнали разправия. Младите им приятели се опитваха да ги укротят, но напразно.

Изведнъж и двете се разкрещяха. Едната зашлеви другата, а тя пък я повали от стола. Караха се като перачки, ругаеха се истерично. Едната беше с къдрава червена коса, другата – с права, руса.

Не разбрах за какво се карат така цветисто. От съседните маси им подвикваха насърчително:
– Давай, малката! Цапардосай я, Лу!

Съдържателят зад бара, слаб италианец с бакенбарди, когото сметнах за Луиджи, се опита да ги разтърве.

– Ей, спрете, спрете!... Ще съберете цялата улица. Ще дойде полиция. Престанете, ви казвам! Но русокосата бе докопала червенокосата за косата, дърпаше я разгневено и крещеше:

– Кучка, мръсна крадла на мъже!

– Ти си кучка!

Луиджи и двете притеснени момчета успяха да ги разделят. В юмрука на русата останаха кичура червени коса. Тя ги вдигна тържествуващо, а после ги хвърли на пода.

Входната врата се отвори рязко, влезе полицай в синя униформа, застана на прага и строго запита:

– Какво става тук?

Изведнъж всички се обединиха срещу него.

– Просто се забавляваме – обади се един от младежите.

– Така е – намеси се Луиджи, – просто се развличат.

Той умело подритна червеникавите валма под съседната маса. Противничките лицемерно се усмигнаха една на друга. Полицаят ги огледа с подозрение.

– Тъкмо си тръгнахме – обясни му любезно русокосата. – Хайде, Дъг.

Случи се така, че и други посетители напуснаха кафенето. С мрачен поглед полицаят ги съпроводи до вратата. „Този път ви се размина – казваха очите му, – но ще ви наблюдавам.“ И си излезе с бавна стъпка.

Приятелят на русокосата плати.

– Добре ли си? – обърна се Луиджи към момичето, което оправяше шала на главата си. – Как те оскуба тая Лу.

– Изобщо не ме заболя – небрежно отвърна то. А после се усмигна: – Извинявай за разправията, Луиджи.

Излязоха. Заведението се изпразни. Бръкнах в джоба за дребни пари.

– Знаменита е! – кимна Луиджи към затварящата се врата. После взе метла с дълга дръжка и смете косите зад бара.

– Представям си колко я е заболяло – обадох се аз.

– Кой знае как щях да викам, ако бях на нейно място – призна си Луиджи. – Но Томи е страхотна!

– Добре ли я познавате?

– О, почти всяка вечер е тук. Тъкъртън, така се казва – Томазина Тъкъртън. Но ѝ викат Томи Тъкър. Ужасно е богата. Наследи от баща си огромно състояние и какво? Премества се в Челси, наема някаква бедняшка стая към Уондсуърт Бридж и се мъкне с тайфа от такива като нея. Чудя им се – половината са богаташи. Каквото си поискат на този свят, могат да го имат: направо да живеят в хотел „Риц“. Но не – умират да се влачат ей така! Иди, че ги разбери!

– Вас това, изглежда, не ви привлича?

– Ха, че да не съм глупак? – викна Луиджи. – Ама поне носят печалба.

Станах да си вървя и попитах за какво са се карали.

– О, Томи се увърта около приятеля на другата. А той, повярвайте, изобщо не заслужава да се биеш за него.

– Но другото момиче май не мисли така – подхвърлих аз.

– Е, Лу е романтичка – снизходително обясни Луиджи.

Имах друга представа за романтиката, ала си замълчах.

II

Някъде след около седмица погледът ми се спря на едно име в некролозите на вестник „Таймс“.

Тъкъртън.

На втори октомври в болницата „Фалоу-фийлд“, Амбърли, почина Томазина Ан, двайсетгодишна, единствена дъщеря на покойния Томас Тъкъртън, ескуайър, от Карингтън Парк, Амбърли, Съри. Канят се само близките. Без цветя.

Никакви цветя за бедничката Томи Тъкър и ни една „тръпка“ вече от живота в Челси. Изпитах мигновено съчувствие към всички като Томи Тъкър. И все пак, смъмрих се, ти откъде знаеш, че твоите възгледи са правилните? Кой си ти да заключаваш, че си е пропиляла живота? А дали моят живот, моят тих живот на учен, отдаден на книгите, изолиран от света, не е по-пропилян? Живот от втора ръка. Хайде, я си признай, ти получаваш ли някаква „тръпка“ от живота? Не си се и сещал за това! Всъщност не ти е и трябвало. А може да е трябвало? Непривична и неприятна мисъл.

Отпъдих от ума си Томи Тъкър и се заех да преглеждам пощата.

Най-неотложното писмо беше от братовчедка ми Рода Деспард, която молеше за услуга. Хванах се за него, защото тази сутрин не ми се работеше и то беше чудесен предлог да изляза.

Отидох до „Кингс Роуд“, взех такси и спрях пред дома на една приятелка – госпожа Ариадне Оливър.

Тя е известна авторка на криминални романи. Прислужницата ѝ, Мили, бдеше над господарката си като цербер – бранеше я от набезите на външния свят.

Вдигнах въпросително вежди. Мили кимна утвърдително.

– Вървете при нея, господин Марк – подкани ме тя. – Тази сутрин не е в настроение. Дано я разведристе.

Изкачих се на втория етаж, почуках на вратата и влязох без покана. Кабинетът на госпожа Оливър беше обширен, тапетите бяха с екзотични птици, които гнездят в тропически дървеса. Самата Ариадне, очевидно на ръба на лудостта, кръстосваше стаята и си говореше сама. Погледна ме с безразличие и продължи да кръстосва. Невиждащите ѝ очи пробягваха по стените, поглеждаха през прозореца и от време на време се затваряха в мъчителен спазъм.

– Но защо – провикна се тя към небесата, – защо този идиот не каже веднага, че е видял папагала? Защо да не каже? Не е възможно да не го е видял! Обаче ако спомене, проваля всичко. Трябва да има изход... не може да няма...

Тя изстена, прокара пръсти през късата си побеляла коса и вбесено я сграбчи. После ме погледна с прояснен поглед и каза:

– Здравей, Марк, аз полудявам! – И продължи да се вайка: – И тази Моника! Колкото повече се мъча да я направя симпатична, толкова по-вбесяваща става... Глупачка... И самодоволна! Моника... Моника ли? Името не ѝ подхожда. Нанси? Дали не е по-добре? Джоан? Всички са все Джоани. Същото е с Ан. Сюзън? Вече съм имала Сюзън. А Лучия? Лучия! Лучия! Лучия не е зле. Червенокоса. С поло... Черни чорапогащи? Във всички случаи – с черни чорапи.

Този мимолетен ведър лъч бе угасен от спомена за папагала и госпожа Оливър се понесе пак отчаяно из стаята – местеше разсеяно предмети от маса на маса; внимателно постави калъфката с очилата в една лакирана кутия, в която вече имаше китайско ветрило, въздъхна дълбоко и заяви:

– Добре, че си ти!

– Много сте мила.

– Можеше да е всеки друг. Някоя глупачка с молба да открия благотворителен базар или агентът за застраховката на Мили, която тя за нищо на света не желае, или водопроводникът (това нямаше да е чак толкова лошо, нали?). Или пък някой за интервю – с вечните притеснителни въпроси, всеки път все едни и същи. Кое ви подтикна към писането? Колко книги сте издали досега? Колко печелите? И т.н., и т.н. На ни един не зная отговора и се държа като глупачка. Ала какво значение има всичко това, след като всеки миг ще полудея заради това какаду?

– Не ви хрумва как да стане, така ли? – изрекох съчувствено. – Май по-добре да си вървя.

– Не, не – недей. Ако не друго, поне ме развличаш.

Приех този двусмислен комплимент.

– Искаш ли цигара? – попита Ариадне Оливър почти гостоприемно. – Тук някъде бяха. Погледни в капака на машинката ми.

– Имам, благодаря. Заповядайте. А, да, вие не пушите.

– Нито пия – каза тя. – А нямаше да е лошо. На ония американски детективи, дето шишето с уиски им е винаги подръка в чекмеджето за яките, алкохолът веднага им разгадава загадките. Да ти кажа, Марк, направо не разбирам как се измъкват убийците в истинския живот. Според мен още в мига след убийството всичко е пределно ясно.

– Глупости. Вие колко убийства имате досега?

– Най-малко петдесет и пет – заяви госпожа Оливър. – Самото убийство е лесна работа. Мъчното е да го прикриеш. Защо да не си го извършил ти, а някой друг? След като просто се набиваш в очи.

– Но не и в завършения текст – обадих се аз.

– Е, да, а знаеш ли това какво ми струва? – мрачно кимна писателката. – Разправяй си каквото щеш, не е естествено няколко души да са на местопрестъплението, когато Б. е убит, и всеки един от тях да има мотиви да убие Б. – освен ако Б. е наистина отвратителен, а в такъв случай на

всички ще им бъде все едно убит ли е бил или не и никак няма да ги интересува кой точно го е убил!

– Разбирам затруднението ви – изрекох. – Но след като петдесет и пет пъти сте го преоделявали, ще го преодолеете и този път.

– И аз това си казвам – усмихна се тя, – повтарям си го непрекъснато, но при всяка нова книга загубвам увереност, а сега направо съм отчаяна.

И пак си сграбчи косите, и започна да ги дърпа неистово.

– Спрете – викнах ѝ. – Ще ги измъкнете из корен.

– Глупости! – възрази тя. – Косата е здрава. Макар че като боледувах от шарка – бях на четиринайсет, – ми опада от високата температура. Голям срам. Шест месеца я чаках да порасне! Ужасно нещо за момиче – те са суетни. Сетих се пак оня ден, като посетих Мери Делафонтейн в онази болница. Косата ѝ падаше също като моята тогава. Смятала, каза, щом се посъвземе, да си лепне отпред изкуствена коса. Ако си на шейсет, май невинаги пораства отново.

– Онази вечер наблюдавах как едно момиче оскуба косата на друго – рекох. Забелязах лека нотка на гордост в гласа си – като на човек вътре в самия живот.

– Ти какви странни места посещаваш? – запита Ариадне.

– Едно кафене в Челси.

– О, Челси! – възкликна тя. – Според мен там всичко може да се случи. Битници, „спътници“, досадници и това ново „изгубено поколение“! Гледам да не пиша за тях – боя се, че ще объркам названията. Предпочитам да плувам в свои води.

– Като например?

– Ами например хора по време на презокеанско пътешествие, случки в старчески домове, в енорийски съвети, благотворителни разпродажби, музикални фестивали, продавачки в магазини, разни комитети, чистачки, млади хора, тръгнаха да обикалят света с научни цели, ей-такива...

Тя млъкна, задъхана.

– Но то не е никак малко – отбелязах.

– И все пак ще трябва да ме заведеш в някой от твоите барове в Челси – да си поразширя кръгозора – замислено изрече госпожа Оливър.

– Когато кажете. Тази вечер?

– Не, не тази вечер. Сега съм заета, пиша – или по-скоро тревожа се, че не мога да пиша. Това е най-досадното на писателството – макар че всъщност всичко е досадно, освен оня миг, в който си въобразяваш, че те осенява някоя прекрасна идея, и нямаш търпение да започнеш. Кажу, Марк, възможно ли е да се убие човек с дистанционно управление?

– Какво разбирате под дистанционно управление? Натискаш копче и отправяш смъртоносен радиоактивен лъч?

– Не, не, не научна фантастика. – Тя млъкна и се замисли. – Имам предвид черната магия.

– Восъчни фигурки и по тях карфици?

– Какви ти восъчни фигурки! – извика тя. – Но стават странни неща – и в Африка, и в Карибието. Непрестанно го чувам. Как туземците се сгърчват и умират. Ву-ду, или жу-жу... Все едно – знаеш за какво приказвам.

Отговорих, че напоследък подобни неща се отдават на силата на внушението. Съобщава се на жертвата, че шаманът я е обрекъл на смърт – останалото го върши подсъзнанието.

Госпожа Оливър изсумтя.

– Ако някой ми подметне, че са ме осъдили да легна и да умра, с огромно удоволствие ще объркам очакванията му!

Засмях се.

– В жилите ви тече вековна скептична европейска кръв. Нямате предразположение.

– Значи все пак според теб би могло да се случи?

– Не съм достатъчно сведущ по въпроса. Откъде ви хрумна? Да не би новият ви шедевър да е „убийство по внушение“?

– А, не. Задоволявам се със старомодна отрова за мишки или арсеник. Или с безотказния тъп предмет. Не обичам огнестрелни оръжия. Те са ми прекалено сложни. Но ти не си дошъл да говорим за книгите ми, нали?

– Така е. Всъщност братовчедка ми Рода Деспард урежда църковен празник и...

– Никога вече! – възкликна госпожа Оливър. – Да ти кажа ли какво ме сполетя последния път? Организирах играта „Гонение на убиец“ и първото, на което се натъкнахме, беше истински труп! Още не мога да дойда на себе си!

– Няма да има такава игра. От вас се иска само да стоите в една шатра и да подписвате книгите си – срещу пет шилинга.

– Добрее – колебливо кимна тя. – Това може. Ще трябва ли да откривам празненството? Или да бръщолева безсмислици? Или да нося шапка?

Успокоих я, че нито едно от тези неща не се очаква от нея.

– За не повече от час-два – прилъгах я аз. – После ще се играе крикет – всъщност не, сега не е сезонът за крикет. Може би детски танци. Или състезание на маски...

Прекъсна ме лудият крясък на Ариадне:

– Това е! Бал след крикет! Ами да! Той го вижда от прозореца... да се издига във въздуха... и това го отвлича – и той не споменава за папаяла! Колко е хубаво, че дойде, Марк. Да си жив и здрав!

– Не разбирам...

– Ти не, но аз разбирам – заяви тя. – Прекалено е сложно и не ми се губи време да обяснявам. Драго ми е, че те видях, но още по-драго ще ми е да си тръгнеш. Веднага!

– Разбира се. А за празненството...

– Ще си помисля. Сега ме остави на мира. О, Боже, къде са ми очилата? Ама как изчезват тези предмети...